

בצריפו של חבקיז

מאת נ. בריאורין

שם „איש צנור“ הפך אצלנו למילה נרדפת עם ווילה, שטיחים פריסיים, מיזוג אויר, פריג'ידר, מכונת כביסה וקרייזלר. ולכן כשנכנסנו לרחוב הקהילה בירושלים ושאלנו על מקום מגוריו של נתן בן-ציון חבקיז, שיצאו לו מוניטין בארץ ובעולם כגרפיקאי מזהיר וכעמוד התווך של התנועה האספרנטו-נטיסטית והצמחונית, חשבנו שכל תינוק יוכל להראות לנו את דירת הפאר שלו וציפינו לכך שהוא יהיה סטון בחדרי חדרים ומזכירה המודה תקבע לנו זמן לראיון. אך להפתעתנו הרבה הרי לא רק תינוקות אלא אף בעלי עסק ותיקים לא ידעו את חבקיז. לבסוף הצביע מיי שוה לעבר צריף ישן נושן: „נדמה לי ששם גר איזה ציגקונגראף בשם חבקיז“.

דלת הצריף היתה פתוחה לרוחה. בי אמצע החדר, ששטחו היה בערך 9 מ"ר, עמדה גיגית גדולה מלאה כביסה וישישה כבת שמונים היתה רכונה עליה ושפשפה את הכבסים במרץ נעורים. סמוך לקיר עמד שלחן כתיבה עתיק יומין ולידו ישב חבקיז בכבודו ובעצמו כסוף בזקנקנו הלבן כשלג על פני ע' תוך צמחוני בשפה האספרנטית שהוא עורכו ומוציאו לאור. ליד שלחן הכתיבה עמד ארון נמוך שמגרותיו הקטנות מלאו תפקיד של שלשה „משרדי מע' רכת“. על הארון עמדה פתיליה וכמה כלי בשול — זה היה ה„מטבח“. חשמל אין בצריף. מנורת נפט מספר ארבע מ"ר ספיקה לצרכי משפחת חבקיז. לאורה העמום הוא כותב את מאמריו, עורך את רשימותיו ומגיה את עתוניו עד חצי צות הלילה. גם ברו מים וקערת שופ" כין מחוברת לביוב הם בבחינת „לוקי-סוס“, כד גדול של חרס עומד ליד דלת הצריף, וחבקיז או אשתו ממלאים אותו

מפעם לפעם מים חיים שהם שואבים בששון מהבור הסמוך...

לא היה צורך לקבוע ראיון. מר חבקיז הגיח הצדה את העתון הצמחוני בשפה האספרנטית והעמיד את עצמו לרשותנו. על הצמחונות והאספרנטו הוא מדבר כלאחר יד. אלה הן התעסקויות צדדיות שהוא עוסק בהן ב„שעות הפ" נאי“. הוא היה הרוח החיה של התנועה הצמחונית בארץ למעלה מ-30 שנה. הוא הוציא את החוברות על הצמחונות. הוא דאג לאספקה בשביל הצמחונים והוא הכניח את ההתישבות הצמחונית בחרי ירושלים וכחלוץ אמיתי יצא לתישבות בין ההרים בסביבת גבעת שאול כדי להניח יסוד לחיים בריאים בחיק הטבע ואף בנה במו ידיו צריף מגורים וחצב מערה גדולה בסלע. בי אחת מתוכרותיו הוא מתאר בתמימות הנוגעת את הלב את הרפתקאותיו ותל-אותיו בבנית הצריף ובחציבת המערה, והוא מסיים בקריאה נלהבת לכל הצמחונים שילכו בעקבותיו. עד מלחמת השחרור היה גר במערה שלו. לרגלי המאורעות נאלץ לעקור מן המקום ועבר לצריף בו הוא גר עד היום הזה. אך הוא לא שכח את המערה והוא פוקד אותה לעתים תכופות. בדלגו על הסלעים ובקפצו על הגבעות, למרות שמרנים וארבע שנותיו...

הוא היה חלוץ האספרנטו-נטיסטים בארץ. בשנת 1926 הוציא את החוברת הראשונה „אספרנטו שפה בין לאומית“, ומאז עמל ללא לאות להפצת השפה בצנור הרחב.

אף על פי כן טוען חבקיז שעניני הצמחונות והאספרנטו היו בשבילו

מעין „הובי“. מטרת חייו היא המצאתו בשדה הגרפיקה שהוא קורא לה „אורנ" מוגרפיה" ושהוא עוסק בשכלולה זה למעלה משלושים וחמש שנה. ההמצאה מבוססת על צרופי צורות פשוטות היוצרים מכלול קשויים. מציורים פשוטים של רבוע או משולש המתחברים לפי חשבון מתימטי מקבלים קשויים ועטורים נפלאים המגלים יופי עילאי. „אורנמוגרפיה היא מלה שאינה בנמצא בשום אנציקלופדיה" כותב חבקיז בהקדמה לחוברת חדשה העומדת לצאת עתה לאור. היא תורה חדשה העתידה להיות נלמדת בכל בתי הספר שבעולם כענף מיוחד בתורת התנדסה.

חבקיז עסק תחילה בציור. על קיר הצריף תלויה תמונה שהוא צייר בהיותו נער ובה רואים את אביו שהיה מלמד דרדקי כשהוא יושב ומרביץ תורה בילדי ישראל. לאחר מכן עבר חבקיז לגרפיקה ובעלותו לארץ לפני שלושים וחמש שנה פתח בירושלים את הציגקונגראפיה הראשונה. הוא הכניס את שיטתו האורנמוגרפית בתעשיות אמנותיות שונות. במרצפות מגוונות, במשחקי עץ וכו', בהשקיעו את פרוטו-תיו האחרונות בדוגמאות, בגלופות ובחברות. לדבריו עלולה המצאתו, לכשי תופץ בממדים רצויים, לשמש מקור בלתי אכזב של מטבע זר. אך לעת עתה נמצאת ההמצאה בחיתוליה וכל פניותיו לגורמים צבוריים וממשלתיים בבקשת אמצעי מימון מתאימים להפצתה לא מצאו אזן קשבת.

„אם אני אמות מי יחטט בניירות אלה? אומר חבקיז בהצביעו על מגרור תיו. „עמלתי, כל היג' כדו' להשאיר משהו לדורות הבאים וכל עוד שהנשמה בקר" בי מוכרחים לעשות משהו שהמצאתי לא תרד לטמיון“.